

هیئت عارفی جنگ
شهید سپهبد علی صیاد شیرازی

خاطرات و خطرات

خاطرات کارکنان پدافند هوایی و زمندگان ۸ سال دفاع مقدس

گردآوری و تدوین:

رضا جهان‌فر، فهیمه کرمی

سرشناسه	: جهانفر، رضا، ۱۳۵۷ - گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	: خاطرات و خطرات: خاطرات کارکنان پدافند هوایی و رزمندگان ۸ سال دفاع مقدس/ گردآوری و تدوین رضا جهانفر، فهیمه کرمی.
مشخصات نشر	: تهران: ایران سبز، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۸ ص.: مصور.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۰۷-۹۴-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۳۳.
یادداشت	: نمایه.
عنوان دیگر	: خاطرات کارکنان پدافند هوایی و رزمندگان ۸ سال دفاع مقدس.
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷ -- خاطرات
شناسه افزوده	: کرمی، فهیمه، ۱۳۵۶ - گردآورنده
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ خ ۸۷/ ۱۶۱۵ DSR
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۴۳۰۹۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۹۹۸۴۳۴

مؤلفان: رضا جهانفر، فهیمه کرمی

نوبت/سال چاپ: اول/۱۳۹۱

شماره شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۰۷-۹۴-۰

شمارگان: ۲۰۰۰

ناشر: انتشارات ایران سبز-تهران

مرکز پخش: تلفن: ۲۲ ۴۸ ۸۷ ۵۶ - نمابر: ۲۲ ۴۸ ۸۶ ۵۰ - صندوق پستی: ۱۷۱-۱۹۵۶۵

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

حق چاپ برای هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد صیاد شیرازی» محفوظ است

از همه نگارندگان حوادث جنگ و همه کسانی که توان
انجام وظیفه در این مهم را دارند، درخواست می‌کنم از ثبت و
ضبط جزئیات این دوران غفلت نکنند و این گنجینه تمام
نشدنی را برای آیندگان به ودیعه بگذارند.

امام خمینی (ره)

می‌خواهم بگویم که این جنگ، یک گنج است. آیا
خواهیم توانست از این گنج استفاده کنیم؟ آن هشت سال
جنگ بایستی تاریخ ما را تغذیه بکند.

مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

همکاران:

سرטיפ ۲ ستاد نجاتعلی صادقی گویا ویرایش نهایی، امور فنی، آماده سازی، نشر

فرهاد فیاض

محمد رضا خزاعی

حامد خدمتی

علیرضا فرهادی فر، ناصر بیاتی، مسعود نظری

ویراستار

طرح جلد

صفحه آرایی

عکس

معارف جنگ

«معارف جنگ» مجموعه‌ای از یافته‌ها، ذخایر و دست‌آوردهای جبهه‌های نبرد حق علیه باطل است که خداوند متعال به پاس فداکاری‌ها، ایثارگری‌ها و برکت خون شهدای والامقام، نصیب رزمندگان اسلام نموده است و از سینه‌های جوشان آنها به سینه‌های پاک و تشنه نسل جوان انقلاب اسلامی منتقل می‌شود.

سازمان افتخاری «هیئت معارف جنگ» از پاییز سال ۱۳۷۳، با تصویب حضرت امام خامنه‌ای و بنیانگذاری امیر سرافراز ارتش اسلام «شهید سپهبد علی شیرازی» و حمایت‌های مادی و معنوی مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا، این رسالت مهم را با روحیه مثالی بسیجی برعهده گرفته و مفتخر است که با الهام از کلام نورانی خداوند متعال مبنی بر «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»، با صداقت و تلاش دسته جمعی در این وادی مقدس گام نهاده و این رسالت افتخار آمیز را که با گرایش «پژوهشی - فرهنگی - عملیاتی و آموزشی» شکل گرفته است ادامه دهد و در این راه امید به لطف و یاری خداوند متعال دارد.

شیوه کار هیئت معارف جنگ در گردآوری تجارب جبهه‌های نبرد بدین ترتیب است که براساس زمان و مکان هر عملیات، جمعی از رزمندگان اسلام که در آن عملیات نقش مهمی را برعهده داشته‌اند، به منطقه عملیات عزیمت و با یادآوری خاطرات خود در صحنه نبرد و برداشته‌های تحریری، صوتی و تصویری، مجموعه‌ای از حقایق و واقعیت‌های تلخ و شیرین را گردآوری نماید و در نهایت بعد از تطبیق آنها با مدارک و اسناد جبهه‌های نبرد در مسیر تدوین قرار داده‌اند.

آموزش معارف جنگ نیز از سال ۱۳۷۴ به صورت نظری و میدانی برای هر دوره از دانشجویان سال ۳ دانشگاه افسری امام علی (ع) نیروی زمینی و از سال ۱۳۸۲ برای کلیه دانشگاههای افسری ارتش جمهوری اسلامی ایران به اجرا در

آمده و تا زمان نگارش این کتاب بیش از ۲۰ هزار نفر از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های مزبور را در دو مرحله نظری و میدانی مورد آموزش قرار داده است. هیئت معارف جنگ از سال ۱۳۸۸ آموزش کارکنان وظیفه ارتش در مقاطع تحصیلی فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکترا در مراکز آموزش وظیفه را پی-ریزی نمود و این عزیزان در زمان آموزش مقدماتی و قبل از عزیمت به یگان‌های سازمانی خود به مدت ۱۶ ساعت آموزش معارف جنگ را در ساعات فوق برنامه طی کرده‌اند که تا زمان چاپ این کتاب بیش از ۱۰۰ هزار نفر از کارکنان وظیفه که فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور می‌باشند، آموزش نظری معارف جنگ را فرا گرفته‌اند.

فهرست

- آشنایی با مؤلفان ۱۰
- مقدمه ۱۳
- امداد غیبی در سرتکونی هواپیمای دشمن / سرهنگ بازنشسته ناصر اسکندر افشار ۱۷
- عملکرد پر افتخار پدافند هوایی در جنگ تحمیلی / سرتیپ بازنشسته احمد صادق نژاد ۱۸
- ساقط کردن میگ ۲۵ عراقی / سرتیپ دوم پاسدار محمد حسن منصوریان ۲۱
- دفاع از خارک با روش های ابتکاری پدافند هوایی / سرتیپ دوم شاهرخ شهرام ۲۳
- سوباشی / سرتیپ دوم احمد شاهرخ ۲۵
- خاطرات ماندگار / سرتیپ دوم قادر رحیم زاده ۲۶
- مجتهدین پدافند هوایی و دیدار با حضرت امام (ره) / سرتیپ بازنشسته احمد صادق نژاد ۲۸
- انهدام اولین موشک هوا به زمین عراقی در خارک / سرتیپ دوم محمود حجامی ۲۹
- حمایت کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس از صدام / سرتیپ دوم کنترل شکاری بهروز جاهدی ۳۲
- دفاع هوایی با همکاری پدافندهوایی و نیروی هوایی / سرتیپ دوم بهروز جاهدی ۳۴
- اهمیت وجود پدافند هوایی / ابوطالب شیروود قربانیان ۳۶
- باران زحمت: باران رحمت / سرگرد سید رضا رضوی ۳۸
- یک تیر و دو نشان / سرگرد سید رضا رضوی ۴۱
- خاک و خون / سرگرد سید رضا رضوی ۴۲
- از توفیق الهی در والفجر ۸ تا ... / سرهنگ بازنشسته حسین صفری ابهری ۴۴
- تیر خدایی / سرهنگ بازنشسته ستاد اصغر یزدانی ۶۴
- عیدی مخصوص / سرهنگ بازنشسته ستاد اصغر یزدانی ۶۸
- بمباران الوار و چوب / حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل محبی ۷۱

- ۷۵ پایداری تا شهادت / خاطره‌ای از جانباز آزاده شیرزاد شورش
- ۷۸ دفاع از پل قطور / ستوان یکم غلامرضا میرزایی
- ۸۰ روایتی دیگر از دفاع از پل قطور/ سرهنگ بازنشسته محمد تقی ناطقی
- ۸۵ شلیک قهرمان / سروان بازنشسته داود مطلبی
- ۹۱ لطف خدا / سروان بازنشسته داود مطلبی
- ۹۵ جابه‌جایی‌های موثر / سرهنگ بازنشسته فرامرز روح افزا
- ۹۹ تلاش بی فایده دشمن ... / سرتیپ دوم بازنشسته محمد رفیع رضوی
- ۱۰۲ عوامل موفقیت پدافند هوایی در عملیات والفجر ۸/ سرهنگ بازنشسته سید علی حسینی
- ۱۰۳ عوامل نفوذی و حملات توپخانه‌ای ... / سرهنگ بازنشسته اسماعیل اعتمادی نیا
- ۱۰۶ پل شناور و پدافند هوایی / مهندس داود قربانیان
- ۱۰۸ شهامت شهید ستاری / سروان بازنشسته محمد مصطفوی فر
- ۱۱۰ آمار هواپیماهای ساقط شده در عملیات والفجر ۸ / سروان بازنشسته محمد مصطفوی فر
- ۱۱۱ اقتدا به شهیدان بابایی و اردستانی / سروان بازنشسته محمد مصطفوی فر
- ۱۱۲ خاطرات خارک / سرباز منقضی خدمت سال ۱۳۶۳ توکل باقری
- ۱۱۵ فرمانده فداکار / سرباز منقضی خدمت سال ۱۳۶۳ توکل باقری
- ۱۱۷ سرافراز از آزمون سخت / سروان عبدالحسین سلگی
- ۱۱۹ روزهای اول حضور در عملیات والفجر ۸ / سرهنگ بازنشسته ستاد غلامرضا همیش
- ۱۲۴ خلبان توپچی / سروان رمضانعلی خطیب زاده
- ۱۲۶ دفاع از پالایشگاه / سروان رسول جاودان
- ۱۲۸ هدیه میلاد حضرت رسول اکرم(ص) / سروان یحیی ریحانی
- ۱۲۹ نحوه تشکیل و انتخاب نام قرارگاه رعد / سرهنگ دوم بازنشسته رشید قشقایی

آشنایی با مؤلفان ۹

- ۱۳۳ لبخند شهید ستاری / سرهنگ دوم بازنشسته رشید قشقایی
- ۱۳۴ شهادت سربازان پدافندی / سرهنگ دوم بازنشسته رشید قشقایی
- ۱۳۵ شجاعت و پادداری مواضع ضد هوایی / سرهنگ بازنشسته فرامرز روح افزا
- ۱۳۷ خاطره‌ای از شهید علی اکبر مردانه خامنه ... / سرهنگ بازنشسته ستاد خسرو جهانی
- ۲۴۹ شکست عملیات روانی دشمن با بیانات حضرت امام(ره) / سرهنگ بازنشسته ستاد خسرو جهانی
- ۱۴۱ دیدار با مقام معظم رهبری در خرمشهر / سرهنگ بازنشسته ستاد خسرو جهانی
- ۱۴۳ فرمانده روحیه بخش / سرهنگ بازنشسته ستاد خسرو جهانی
- ۱۴۵ نبرد با میراژهای عراقی / سرتیپ خلبان فضل الله جاویدنیا
- ۱۵۳ پیوست ۱: آشنایی با تجهیزات آفند هوایی و پدافند هوایی به کار گرفته شده در جنگ عراق علیه ایران
- ۱۷۴ پیوست ۲: حمایت کشورهای گوناگون از عراق و تجهیز کردن نیروی هوایی عراق
- ۱۸۹ پیوست ۳: فرهنگ واژه های نظامی مورد استفاده در پدافند هوایی
- ۲۱۳ پیوست ۴: اسناد و مدارک
- ۲۲۵ پیوست ۵: تصاویر
- ۲۳۵ منابع
- ۲۳۹ نمایه

آشنایی با مؤلفان

رضا جهان‌فر در سال ۱۳۵۷ در شهرستان تنکابن متولد شد. تحصیلات خود را در مقاطع ابتدایی تا دانشگاه، در شهرستان‌های تنکابن و رامسر پشت سر گذاشت و با مدرک کارشناسی ریاضی گرایش محض، در سال ۱۳۸۱ به استخدام پدافند هوایی نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در آمد و پس از طی دوره‌های تخصصی به‌عنوان کارشناس فرماندهی و کنترل مشغول به فعالیت در پدافند هوایی شد.

تألیف و انتشار ده‌ها مقاله در خبرگزاری‌ها و نشریات معتبر کشور با موضوعات فرهنگی، اجتماعی، نظامی، ترجمه و انتشار مقالات نظامی، عضویت در هیئت تحریریه نشریات خردنامه پایداری همنه‌ری، صف و... در مقاطع مختلف، نویسندگی متن چند فیلم مستند نظامی پخش شده از شبکه‌های گوناگون سیمای جمهوری اسلامی ایران، از جمله فعالیت‌های رسانه‌ای و انتشاراتی وی می‌باشد. کتب «اولویت اول» با محتوای بررسی جنگ‌های هوایی و عملکرد پدافند هوایی و «قدر تشنگی» با محتوای بررسی مودعی عملکرد کارکنان پدافند هوایی در سال‌های دفاع مقدس از وی در فرایند انتشار قرار دارد. وی مجری انتشار و مولف کتاب «عملکرد پدافند هوایی در عملیات والفجر ۸»، مجری طرح تحقیقاتی بررسی عملکرد پدافند هوایی در سال‌های دفاع مقدس، عضو کارگروه بررسی نقش پدافند هوایی در سال‌های دفاع مقدس به منظور درج در دایره المعارف دفاع مقدس می‌باشد. تلاش‌های انجام شده از

سوی رضا جهان‌فر در تألیف مقالات مختلف در حوزه دفاع مقدس در سال‌های اخیر منجر به کسب جوایز متعددی همچون رتبه نخست اولین همایش عملیات روانی قرارگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) (با ارائه مقاله پدافند هوایی و عملیات روانی دشمن در سال‌های دفاع مقدس)، رتبه دوم بخش مقالات دوازدهمین جشنواره مطبوعات دفاع مقدس کشور و... شده است. وی ضمن ادامه خدمت، در حال حاضر دانشجوی رشته پژوهش مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات می‌باشد.

خانم فهیمه کرمی همسر رضا جهان‌فر و فارغ‌التحصیل کارشناسی دبیری ریاضی می‌باشد و در سال‌های اخیر با نشریات گوناگونی نظیر خانواده ارتش، صف، سرباز و ... به عنوان نویسنده همکاری داشته است و مقالاتی نیز از وی در خصوص دفاع مقدس در برخی از سایت‌های اینترنتی (نظیر پرتال اطلاع رسانی ارتش جمهوری اسلامی ایران) منتشر شده است. همکاری مشترک خانم کرمی و همسرش در حوزه تحقیق و پژوهش منجر به تألیف مقالات متعدد در حوزه دفاع مقدس شده است که در آینده نزدیک، به عنوان کتابی با محتوای دفاع مقدس ارائه خواهد شد.

مقدمه

در سال‌های اخیر صاحب نظران علوم گوناگون، با اشاره به ارزش بالای منابع سرمایه‌ای در پیش‌برد روند امور، نیروی انسانی را بزرگ‌ترین و با ارزش‌ترین سرمایه در اختیار هر مجموعه مدیریتی دانسته‌اند. در این میان ارزش تجربیات کسب شده توسط هر انسانی در طول سال‌ها خدمت در هر مجموعه کاری، وی را مبدل به یک انسان متخصص، خیره و صاحب تجربه می‌کند. ارزش این تجربه آن قدر بالا می‌باشد که سازمان‌ها با روش‌های گوناگون در پی بهره‌مندی از تجربیات کسب شده از سوی کارکنان خود هستند.

«مدیریت دانش»^۱ یکی از روش‌های مذکور است. علاوه بر مدیریت دانش که به استخراج دانش ضمنی و تجربیات کسب شده از سوی پیش‌کسوتان و انتقال آن به نسل جوان می‌پردازد، «احصاء» تاریخ شفاهی نیز از مهم‌ترین دغدغه‌های محققان و پژوهشگران می‌باشد. در واقع هر پیشکسوت همچون استادی می‌باشد که اندوخته ارزشمندش در حوزه کاری (که با روش‌های مدیریت دانش احصاء می‌گردد) علاوه بر تضمین بهبود کیفیت عملکرد نسل

^۱ - KM= Knowledge Management : مدیریت دانش

بعدی همکاران خود می‌تواند با افزایش آگاهی و دانش همکاران و ارائه خاطرات پنهان در زوایای ذهن و کمک در تدوین تاریخ شفاهی تقویت کننده هویت و اعصار سازمان مرجع خود باشد. با علم به این مسائل، پیشکسوتان هر سازمانی را می‌توان گنجینه‌های آن سازمان نامید.

از سوی دیگر با توجه به شرح وظایف سازمان‌های نظامی در تأمین امنیت کشور، این سازمان‌ها حساس‌ترین و حیاتی‌ترین سازمان‌های هر کشوری محسوب می‌شوند. لذا انتقال دانش آشکار و پنهان نسل‌های مختلف سازمان‌های نظامی (به ویژه نسل‌های جنگ دیده) ضرورتی انکار ناپذیر محسوب می‌شود. طبعاً حفظ اراده رزم به ویژه در سرپنجه‌ها یکی دیگر از ضروریات هر سازمان نظامی می‌باشد.

یادآوری هویت و اعتبار یک سازمان نظامی برای عامه مردم خصوصاً کارکنان زیر مجموعه آن سازمان می‌تواند منجر به ارتقاء منزلت اجتماعی، رشد خودباوری و عزت نفس و در نهایت ارتقاء توان دفاعی کشور گردد. در این میان خاطرات به عنوان زیرمجموعه‌ای از تاریخ شفاهی و نمایانگر بخشی از هویت و اعتبار سازمانی، نقش مهمی در ارتقاء خودباوری و عزت نفس شنوندگان و خوانندگان دارد.

این کتاب با رویکرد بهره مندی از تجربیات کسب شده در دفاع مقدس، به خاطرات تعدادی از پیشکسوتان گران‌قدر در حوزه پدافند هوایی می‌پردازد. پیشکسوتانی که به دلیل همراهی تعهد و پیشینه همراه با افتخار دفاع از ارزش‌ها و اعتقادات، ارزشی فراتر از گنجینه را دارا می‌باشند. مقام معظم رهبری در خصوص پیشکسوتان نیروی هوایی و پدافند هوایی می‌فرمایند:

«دفاع جانانه‌ای که کردند، آماده‌سازی فداکارانه‌ای که نسبت به ابزار و تجهیزات نظامی از آفندی و پدافندی، انجام دادند و آماده به کاری عناصر برای حضور در جبهه‌های خطرناک هر کدام افتخاراتی است. هرکدام از آن افراد یک اسطوره‌اند. شما اگر دنبال اسطوره می‌گردید، اسطوره آن‌هایند. آن‌ها کسانی هستند که در سخت‌ترین میدان‌ها حضور پیدا کردند همه آنچه در توان خود داشتند، برای جوگیری از دست اندازی دشمن خرج کردند»^۱.

از سوی دیگر می‌دانیم که فرایند دفاع هوایی مشتمل بر «پدافند هوایی هواپایه»، «پدافند هوایی دریاپایه» و «پدافند هوایی زمین‌پایه» می‌باشد. در واقع در فرایند دفاع از قلمرو هوایی کشور در سال‌های دفاع مقدس، هواپیماهای نیروی هوایی به عنوان ابزار و تجهیزات دفاع هوایی هواپایه با هدایت افسران کنترل شکاری مستقر در سایت‌های راداری و متخصصان پدافند هوایی نیروی دریایی مستقر در رزم ناوما و کشتی‌های جنگی همراه و هم‌گام با پدافند هوایی زمین‌به‌هوا نقشی مهم در پاسداری از آسمان مقدس کشور عزیزمان ایفا کردند. لذا نقش خلبانان تیزپرواز و پدافندیان نیروی دریایی نیز غیرقابل انکار محسوب می‌شود. این مسئله در تالیف کتاب و محتوای آن نیز مد نظر قرار گرفت.

اما دلیل انتخاب نام کتاب

با توجه به اینکه خاطرات منتشر شده در این کتاب بیان‌کننده جانفشانی‌ها و پایداری‌های پیشکسوتان پدافند هوایی در برابر خطرات و

۱. مجله صف، شهریور ۱۳۹۰، شماره ۲۶۹، صفحه ۹، بخشی از بیانات مقام معظم رهبری در ۱۹

مشکلات فراوان سال‌های دفاع مقدس می‌باشد، لذا عنوان «خاطرات و خطرات» بر این کتاب نهاده شد.

در واقع ساعت‌ها مصاحبه و مستند سازی تجربیات و خاطرات مؤلفین با برخی از این گنجینه‌ها منجر به تدوین کتاب پیش روی شما شد که البته تلاش مؤلفین جهت تدوین کتب بعدی در این حوزه ادامه دارد. امید آن است که تدوین این کتاب گامی کوچک در راستای انتقال مفاهیم عمیق ایثار و از خودگذشتگی، نمایانگر عرب نفس و اراده رزم در نسل پیشکسوت پدافند هوایی باشد. در این جا جای دارد از صبر و حوصله پیشکسوتان عزیز که در تدوین این کتاب یاریگر ما بودند، تشکر و قدردانی کنیم.

رضا جهان فر - فهیمه کرمی